

Gyvų ir išėjusių lietuvių atminties vieta Kanadoje: kuo svarbus „Anapilis“ Misisagoje?

Anapilis Misisagoje - tai kompleksas, kur vienoje vietoje sutelkta beveik visa Kanados lietuvių bendruomenės istorija: bažnyčia, kapinės, muziejus-archyvas ir iki šiol gyvas kultūros centras. Anapilio kompleksas liudija, kaip skirtingos emigracijos kartos kūrė ir saugojo lietuvišką tapatybę - nuo parapijos ir spaudos iki bendruomenės susibūrimų, istorinių kolekcijų ir mirusių tautiečių atminimo, rašoma Valstybinės kultūros paveldo komisijos pranešime žiniasklaidai.

Vieta, jungianti gyvųjų ir išėjusiųjų atmintį

Anapilio kompleksą sudaro lietuvių kultūros centras „Anapilis“, Lietuvos kankinių bažnyčia, Šv. Jono lietuvių kapinės ir Kanados lietuvių muziejus-archyvas. Tai ne keturi pavieniai objektai, o vientisa religinės, bendruomeninės ir istorinės atminties erdvė.

Anapilio istorijos ištakos siekia 1920 m., kai lietuvių katalikų imigrantai Toronte įsteigė Šv. Jono Krikštytojo draugiją, o vėliau - savo parapiją. 1928 m. maždaug 500 narių turėjusi bendruomenė įsigijo presbiterionų šventovę ir taip pirmą kartą gavo nuolatinę vietą religinei bei visuomeninei veiklai. Po Antrojo pasaulinio karo į Kanadą atvykus nuo sovietinės okupacijos pasitraukusiems lietuviams, bendruomenė sparčiai augo ir turimos patalpos tapo per ankštos.

Prie parapijos veikė ne tik religinis, bet ir svarbus lietuviškos spaudos centras - klebonijos rūsyje buvo rengiami ir spausdinami „Tėviškės žiburiai“, vienas

reikšmingiausių Kanados lietuvių laikraščių. Augant bendruomenei ir daugeliui lietuvių keliantis į vakarinę Toronto dalį, vis labiau reikėjo naujos, erdvesnės vietos.

1959 m. kunigas Petras Ažubalis dabartinėje Misisagos teritorijoje nupirko dalį obelyno. Čia buvo įsteigtos Šv. Jono lietuvių kapinės, o vėliau pradėtas kurti platesnis lietuvių religinis ir kultūrinis centras. Pirmieji pastatai pagal architekto Vaclovo Liačo projektą iškilo 1972 m. 1974 m. į naująjį kompleksą persikėlė parapija ir „Tėviškės žiburių“ įstaigos, todėl Anapilis tapo ne tik maldos, bet ir lietuviško kultūrinio bei visuomeninio gyvenimo centru.

Kanados lietuvių muziejus-archyvas | Lietuvos ambasados Kanadoje nuotr.

Vietovė pavadinta Anapiliu – vardu, simboliškai jungiančiu gyvųjų bendruomenę ir išėjusiųjų atminimą. Ši ryšį ypač aiškiai įkūnija vienoje teritorijoje sutelktos kapinės, bažnyčia, muziejus-archyvas ir bendruomenės susibūrimams skirtos erdvės. Šiandien čia tebevyksta lietuvių susibūrimai, šventės ir renginiai, veikia muziejus-archyvas bei lietuvių kredito unija „RCU“.

Pasak Paveldo komisijos pirmininkės Vaidutės Ščiglienės, Anapilio reikšmę kuria ne tik jo pastatai.

„Anapilis parodo, kad Lietuvai reikšmingas kultūros paveldas užsienyje nėra vien atskiras statinys ar atminimo ženklas. Tai bendruomenės sukurta ir iki šiol palaikoma atminties erdvė, kurioje susijungia tikėjimas, Lietuvos laisvės istorija, išėjusiųjų atminimas, archyvuose išsaugoti liudijimai ir gyva bendruomenės veikla“, – teigia Paveldo komisijos pirmininkė.

Dr. Vaidutė Ščiglienė | Valstybinės
kultūros paveldo komisijos nuotr.

Vienintelė pasaulyje Lietuvos kankinių bažnyčia

Vienas ryškiausių Anapilio komplekso objektų – Lietuvos kankinių bažnyčia. Ji tapo pirmąja ir iki šiol išlieka vienintele pasaulyje tokį vardą turinčia šventove. Bažnyčią suprojektavo vienas žymiausių lietuvių išeivijos architektų Alfredas Kulpa-Kulpavičius. 1978 m. joje pradėtos laikyti pamaldos lietuvių kalba, o tų pačių metų gegužę šventovė buvo iškilmingai pašventinta.

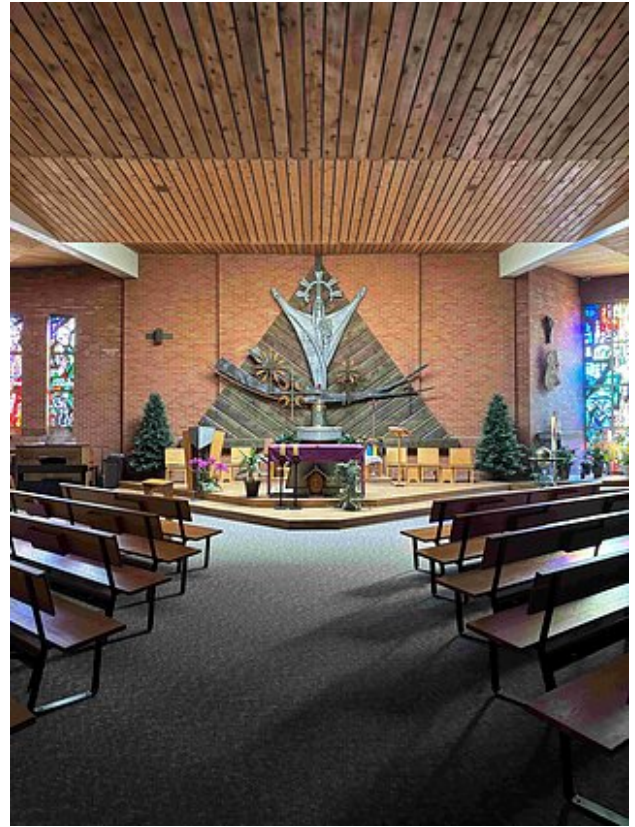
Bažnyčios interjere Lietuvos istoriją ir kovas už laisvę pasakoja lietuvių menininkų kūriniai. Albino Elskaus vitražuose įamžinti Lietuvos kankiniai – arkivyskupas Teofilius Matulionis, arkivyskupas Mečislovas Reinys ir vyskupas Vincentas Borisevičius. Kiti kūriniai primena Lietuvos žmonių kančias, tikėjimo persekiojimą ir kovą už valstybės laisvę.

Bažnyčia reikšminga Lietuvai ne vien savo architektūra. Ji liudija diasporos pastangas sovietinės okupacijos metais pasauliui kalbėti apie Lietuvos istoriją.

Kapinės ir muziejus - bendruomenės atminties saugotojai

Šv. Jono lietuvių kapinėse yra apie 9150 kapaviečių. Tai ne tik laidojimo vieta, bet

ir savitas kelių Kanados lietuvių kartų istorijos archyvas. Kapinių koplyčią puošia Lietuvos kovas už tikėjimo laisvę vaizduojantys meniniai akcentai, prie jos įrengtas kryžių kalnelis, o netoliese stovi Kanados lietuvių šaulių pastatytas paminklas už Lietuvos laisvę žuvusiesiems. Per Vėlinės kapinės tebėra gyva

Lietuvos kankinių bažnyčia Kanadoje |
Kanados lietuvių bendruomenės nuotr.

bendruomenės susitikimo ir atminimo vieta.

Anapilyje veikiantis Kanados lietuvių muziejus-archyvas visuomenei duris atvėrė 1989 m. Jame saugomi Kanados lietuvių gyvenimą, organizacijas, kultūrą ir politinę veiklą liudijantys dokumentai, fotografijos bei daiktai. Nuo pat įkūrimo prie muziejaus veiklos prisideda bendruomenės savanoriai. Be jų žinių, perduotų dokumentų ir nuolatinės priežiūros daugelio istorijų nebūtų pavykę išsaugoti. Bendruomenė čia yra ne tik paveldo naudotoja, bet ir pagrindinė jo kūrėja bei saugotoja.

Anot paveldo komisijos pirmininkės, lietuvių sukurtas paveldas yra reikšmingas Lietuvai, tačiau kartu jis tapo Kanados kultūrinio kraštovaizdžio dalimi. Platesne prasme tai ir pasaulio migracijos bei diasporų kultūros paveldas, pasakojantis

apie žmonių pastangas naujoje šalyje išsaugoti savo tapatybę ir kartu prisidėti prie jos kultūrinės įvairovės.

Toliau etapais atsivers naujos žemėlapių dalys

Anapilio objektai – pirmoji išsamiau atveriamą „U-Paveldo“ interaktyvaus žemėlapių dalis. Toliau žemėlapis bus viešinamas etapais: paeiliui bus atveriami pagal Kanados provincijas ir miestus sugrupuoti objektų telkiniai, kartu pristatant juos siejančias bendruomenių istorijas ir iki šiol mažai žinomus paveldo pasakojimus.

Šie objektai taip pat bus įtraukti į atskirą teminį Kanados lietuviško paveldo žemėlapi, kuris bus išleistas popieriniu ir elektroniniu formatais. Jame numatoma pristatyti 41 objektą, tačiau sąrašas nėra baigtinis.

Paveldo komisija „U-Paveldo“ veiklą plėtoja nuo 2016 m. Tai, anot komisijos, prisideda ir prie „Globalios Lietuvos“ tikslų – stiprinti Lietuvos ryšius su diaspora ir įtraukti užsienio lietuvių į bendrą kultūros, istorijos bei atminties išsaugojimą.

Lietuvių kultūros centras „Anapilis“. | Kanados lietuvių bendruomenės nuotr.

„Valstybės institucijų, politikų ir lietuvių bendruomenių požiūriai į tokio paveldo reikšmę, išsaugojimo prioritetus ir atsakomybę ne visuomet sutampa. Todėl svarbus nuoseklus valstybės požiūris, dialogas ir ilgalaikė partnerystė su diaspora“, – pastebi V. Ščiglienė.

Lietuvai reikšmingo kultūros paveldo Kanadoje projektą Valstybinė kultūros paveldo komisija rengia bendradarbiaudama su Lietuvos ambasada Kanadoje, Kanados lietuvių bendruomene ir Kanados lietuvių muziejumi-archyvu bei kitais partneriais.